

Regionala beredningens verksamhetsrapport 2015
Från idé till färdig produkt eller tjänst
-det regionala innovationssystemet

Innehåll

Regionala beredningens verksamhetsrapport 2015	3
Landstingsfullmäktiges Regionala beredningen	3
Årets uppdrag	3
Metod	3
Disposition	3
Ekonomisk redovisning	4
Tack till	4
Vad är innovation?	5
Beredningens kommentarer	5
Regionala innovationsstrategin	6
Strategin i Norrbotten.....	6
Beredningens kommentarer	7
Hur jobbar landstinget med innovationsprocessen?	8
Innovationsluss Norr	8
Beredningens kommentarer	10
Exempel från landstingets verksamhet i länet	11
Mjölkbanken.....	11
Vårdnära service	11
Landstingets egen forskning	12
Beredningens kommentarer	12
Beredningens synpunkter	13
Organisation.....	13
Mentorer	13
Finansiärer	13
Behov av infrastruktur	13
Beredningens slutsatser	15
Sammanfattning och debattfrågor till LFU: Uppdraget 2015	16

Regionala beredningens verksamhetsrapport 2015

Landstingsfullmäktiges Regionala beredningen

Regionala beredningens uppgift, som omfattar hela länet, är att inom det regionala utvecklingsområdet öka kunskapen om medborgarnas behov och verka för bättre kontakter mellan medborgare och förtroendevalda.

Regionala beredningen ska lämna rapporter om genomförd verksamhet och i sin verksamhetsrapport för året lämna underlag inför styrelsens beredning av landstingsplanen.

Årets uppdrag

Landstingsfullmäktige beslutade den 19-20 november 2014 att Regionala beredningen under 2015 skulle arbeta med uppdraget:

Från idé till färdig produkt eller tjänst – det regionala innovationssystemet

Innovation och förnyelse är viktigt för tillväxt och skapar förutsättningar för fler jobb och företag.

Arbetet med att ta en idé till färdig produkt eller tjänst är långt och komplicerat men det finns stöd att få under vägen. Bland annat av innovationsrådgivare, produktutvecklare, inkubatorer, finansiärer och företagsrådgivare. Tillsammans utgör dessa det regionala innovationssystemet.

Genom att följa en idé till färdig produkt/tjänst ska regionala beredningen få kunskap om hur stödet fungerar.

- *Vilka är aktörerna och vilket är deras uppdrag?*
- *Vilka är utmaningarna med att ta en idé till försäljning och hur kan landstinget bidra för att stärka det regionala innovationssystemet?*

Metod

Beredningen har haft som ambition att ägna den största delen av de 17 dagarna i dialog runt om i länet precis som tidigare år, vilket man lyckats med. Dialogtillfällena har dominerat arbetet och de interna beredningsmötena har varit väldigt få till förmån för en omfattande besökslista.

Regionala beredningens arbetssätt innebär att kunskapsupbyggnaden sker löpande genom hela uppdraget.

Under beredningens första möte beslutades vem och vilka som skulle besökas eller bjudas in som gäster, och samtidigt fördelades besöken runt om i länet.

Beredningen har haft en omfattande kunskapsinhämtning under året av och med olika aktörer inom innovationssektorn.

Dialogen har innefattat besök hos och med olika aktörer, producenter och konsumenterna inom innovationssektorn. Ledamöterna har bjudit in gäster från olika verksamheter till dialogmöten eller själva åkt runt i länet för besök (dessa återfinns i tacklista).

Disposition

Fakta

Regionala beredningens verksamhetsrapport inleds med grundläggande fakta om innovationer. Denna del redovisar även relaterade styrdokument samt exempel på några av landstingets innovationer.

Regionala beredningens analys

Regionala beredningen redovisar sina kommentarer efter varje rubrik. Det finns även en egen rubrik med beredningens synpunkter i slutet av rapporten.

Beredningens slutsatser

I detta stycke redovisar regionala beredningen sina slutsatser enligt frågorna i årets uppdrag.

Ekonomisk redovisning

Årsbudget	Utfall	Resultat
1 003 000	430 000	573 000

Redovisningen avser perioden november 2014 - september 2015 vilket inte omfattar hela verksamhetsåret. Beredningens verksamhetsår innefattar även oktober 2015.

Överskott

I budgeten finns det utrymme för 17 arvoden och 17 dagars ersättning för förlorad arbetsinkomst till samtliga ledamöter. Årets överskott beror främst på att få ledamöter erhållit ersättning för förlorad arbetsinkomst. Det har sin förklaring i att många ledamöter är pensionärer och att de flesta dialoger genomförts på kvällar och helger. Vidare har få ledamöter förbrukat samtliga arvoden inom uppdragets omfattning.

Tack till

LTU Business	LTU Greenfuels
Almi	SP ETC
Jaxal	Piteå Science Park
Kablia	Bothnia BioIndustries Network
R Automatic	Swerea Sicomp
Släp och Lastbilspåbyggnader i Övertorneå AB	Interactive Institute
GO Business	Älvsby kommun
Creative Norrbotten	Arctic Falls
Polarbröd	Polarrenen investment
Energibolaget Polarkraft	Älvsbyhus
Värmeverket Boden	LTU
Biogasanläggningen Boden	The Node Pole
Coompanion	Sportoteket
Progressum	LKAB
Estrange	Swedish Lapland
Icehotel	Tekniska verken i Kiruna
Kiruna kommun	Sverigefinska Folkhögskolan
Lasercom	Handelsplats Haparanda
Arctic Property	Sunderby sjukhus

Vad är innovation?

Innovation kan vara en idé om en produkt, tjänst, tillverkningsprocess, nya marknadsföringsmetoder eller sätt att organisera affärer.¹ Idén behöver vara ny eller väsentligt förbättrad från det som är känt för marknaden för att klassas som en innovation. Först när idén är genomförd blir det en innovation.

En innovation ska komma till nytta för individer, organisationer och/eller samhälle. Innovationen ska identifiera och lösa sociala behov och samhällsutmaningar. Öka inkluderingen i arbetslivet, näringslivet och samhället, minskar socialt och ekonomiskt kostsam marginalisering, skapar synergieffekter mellan ideell/privat/offentlig sektor. Vidare kan innovationen skapa nya sociala företag, organisationer och nätverk. Skapar nytänkande av varor, tjänster och arbetssätt arbetssätt.

Sociala innovationer

Social innovation definieras som utvecklingen av nya varor, tjänster eller metoder.² Löser ett identifierat socialt behov, utvecklas på ett socialt inkluderande sätt och/eller bidrar till social förbättring för marginaliserade eller missgynnade grupper.

Social innovation kan därmed ses som både ett medel och ett mål i bemärkelsen att de kan *utvecklas* på ett socialt sätt och *resultera* i social förändring. Det finns många olika typer av social innovation. Bland annat kan man urskilja fyra nivåer av social innovation:

- 1) nya varor och tjänster
- 2) nya metoder
- 3) nya organiseringsätt
- 4) nya samhällsstrukturer

Är social innovation viktigt?

Såväl i EU:s som Sveriges och Norrbottens strategier för hållbar tillväxt utpekas innovation i betydelsen av nytänkande lösningar som avgörande för att kunna hantera aktuella samhällsutmaningar. Det blir då viktigt att identifiera vilka faktorer som möjliggör respektive hindrar utvecklingen av de nytänkande varor, tjänster, metoder och arbetssätt som behövs för att skapa en socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar utveckling i Norrbotten. Att identifiera begränsande normer och strukturer som utestänger vissa människor, branscher och innovationstyper från att forma framtidens samhälle är centralt för att kunna utvidga arenan för innovationsutveckling till en mångfald av aktörer, arenor och former. En sådan utvidgning innebär en genuspotential eftersom kvinnors idéer och de sektorer och branscher där de flesta kvinnor driver företag och utvecklar innovationer (bl.a. tjänstenäringar och kreativa näringar) då blir relevanta för innovationsfrämjande insatser. På dessa sätt kan länets innovationsfrämjande aktörer anta den nya innovationspolitiska utmaningen att utveckla nytänkande gränsöverskridande lösningar på aktuella samhällsutmaningar snarare än endast ännu fler tekniska innovationer.

Beredningens kommentarer

Beredningen anser att det råder en viss förvirring kring begreppet ”innovation” i länet. De flesta aktörer beredningen träffat under uppdraget använder sig inte av ordet innovation, som känns främmande. Aktörerna använder ord som idéer eller produktutveckling istället.

¹ ”Social innovation i teori och praktik”, Malin Linberg, Luleå tekniska universitet

² ”Social innovation i teori och praktik”, Malin Linberg, Luleå tekniska universitet

Regionala innovationsstrategin

Den regionala innovationsstrategin³ är ett övergripande strategidokument för att bygga en hållbar framtid i Norrbotten. Strategin ska bidra till att öka samordningen mellan planer, program och strategier på olika administrativa nivåer och sektorsområden. Strategin ska bidra till att vidareutveckla forsknings- och innovationssystem, främja spetskompetens, smart specialisering samt stärka samarbetet mellan universitet, forskning, företag, samhälle och den ideella sektorn.

Syfte

Syftet med strategin är att bidra till ett klimat med bästa möjliga förutsättningar för innovation i Norrbotten. Det ska bli möjligt för fler människor, organisationer och branscher att utvecklas och bidra till nya eller bättre lösningar som svarar mot behov och efterfrågan.

Den regionala innovationsstrategin syftar också till att hitta bättre bland aktörerna och samverka bättre bland aktörer och finansörer. Tanken är också att få en effektiv användning av offentliga medel och stimulera privata investeringar. Strategins innehåll kommer att avspeglade sig i framtida program inom strukturfonderna.

De utmaningar som länet och hela landet står inför är stora och komplexa. Det innebär att ingen enskild aktör eller enskilt område i samhället har kunskap och resurser som räcker till för att på egen hand svara upp med de lösningar som behövs. Det är därför viktigt att fortsätta att utveckla samordningen mellan olika aktörer för att skapa bästa möjliga förutsättningar för innovation.

Vidare ska strategin hjälpa till att fokusera kring vad Norrbotten är bra på inom innovationsområdet och användas som ett verktyg när prioriteringar görs bland exempelvis idéer och projekt.

Mål

Målet med strategin är att fortsätta utveckla nya och befintliga företag, innovativa miljöer, kommersialisering, entreprenörskap och en mer entreprenöriell miljö för att positionera Norrbotten som en stark innovativ region i Europa.

Strategin i Norrbotten

I Norrbotten beskrivs det regionala innovationssystemet som ett kluster av innovativa företag som samverkar i arbetet med att utveckla nya innovativa lösningar för en marknad.

Företagen stöds av forsknings- och utbildningsorganisationer och olika former av teknikmäckande organisationer och inkubatorer som alla fungerar som stödresurser för företagen. Dessa erhåller också stöd från policysystemet i form av överstatliga, nationella och regionala myndigheter och organisationer som tillhandahåller olika former av stöd, t ex avseende finansiering.

Innovationer kan också utvecklas av enskilda entreprenörer och innovatörer, som i samverkan med kunskapsbaserade resurser och tillgång till kapital i alla skeden, kan bidra till regionens utveckling. Också denna typ av innovationer och innovativ samverkan behöver uppmärksammas som ett verktyg för regionens framtida utveckling.

Det är också viktigt att stötta de mindre entreprenörerna och uppmuntra dessa. Nya arbetsätt och metoder bör främjas som i sig innebär utveckling av innovationsverktyg. Arbetsätt och metoder som främjar en öppenhet mellan olika områden ger möjlighet att finna innovationer i skärningspunkterna mellan olika fokus och teknikområden. Nya angreppssätt, nya arbetsformer och nya incitamentsystem behövs.

³ Innovationsstrategin för Norrbottens län 2013-2020, Länsstyrelsen Norrbotten

Beredningens kommentarer

En innovationsstrategi behövs för att leverera samhällstjänster med kvalité och effektivitet, möta globala samhällsutmaningar och skapa konkurrens och jobb i Norrbotten i en global kunskapsekonomi

Här kan man sätta politiska mål och påverka genom att exempelvis utforma upphandlingsprocesser för nya lösningar, genomföra innovationsupphandlingar, bidra till utformningen av standarder samt göra offentliga data tillgänglig

Regionala beredningen tilltalas av klustertanken där innovativa företag samarbetar för att utveckla nya lösningar. Beredningen har sett goda exempel på klustertänket runt om i länet under dialogen.

Beredningen saknar en samordnande funktion kring innovationer i länet där företagen får stöd av forskning- och utbildningsorganisationer på ett bättre sätt. En bättre samordning bör också ske för finansiering av innovativa projekt, för att företag och innovatörer lättare ska få kännedom om olika finansiella lösningar för just deras ide - idag finns det många aktörer men ingen som neutralt samordnar dessa.

Hur jobbar landstinget med innovationsprocessen?

Landstinget i Norrbotten driver flertalet innovationsprojekt, i egen regi och i samarbete med andra aktörer och myndigheter. Förutom arbetet med den regionala innovationsstrategin finns planer på en innovationsstrategi specifikt för landstinget. Exempel på hur landstinget arbetar med olika innovationsprocesser följer i rubrikerna nedan.

Innovationssluss Norr

Syftet med landstingets Innovationssluss Norr⁴ är att hitta strukturer för hur idéer till innovationer inom hälsa, vård och omsorg bäst ska kunna tas om hand för att leda till färdiga produkter och lösningar. Då skapas både nyföretagande och en tillväxt i regionen. Samtidigt ökar kvalitet, effektivitet och produktivitet i hälso- och sjukvården.

Innovationssluss Norr vänder sig till idébärare som arbetar inom hälsa, vård och omsorg i Norrbotten men även till patient, brukare eller anhörig med idéer om nya produkter eller tjänster.

Projektet arbetar både i Norrbotten och Västerbotten med att hjälpa små och medelstora regionala företag som vill utveckla och anpassa produkter, tjänster eller system för hälsa, vård och omsorg med ingångar till landsting, kommuner och vårdföretag.

Innovationssluss Norr samarbetar med bland andra Vinnova och Luleå tekniska universitet.

Innovationssluss Norr arbetar med tre spår:

- Etablera en innovationsstruktur i regionen som omfattar landsting, kommuner samt befintliga innovationsaktörer och företag. Denna struktur blir ett nav som hanterar kommersialisering av nya idéer, produkter och tjänster inom hälso-/sjukvård-/ och omsorg samt utgör en ingång till detta system för befintliga företag i regionen.
- Ge personal inom hälso-, sjukvård och omsorg möjligheter att utveckla sina idéer till en marknadsfärdig produkt eller tjänst.

- Hjälpa små och medelstora regionala företag med ingångar i hälso-/sjukvårds- och omsorgssystemet.

Resultat och fortsättning⁵

I landstingets strategiska plan och landstingsstyrelsens plan för målet ”långsiktig förnyelse” lyfts struktur och kultur för innovationer fram som en framgångsfaktor för att lösa de framtida utmaningarna. Landstingets innovationsarbete ska stödja medarbetare med deras idéutveckling.

Två tydliga uppdrag i projektplanen är att skapa hållbara rutiner och en struktur för hanteringen av idéer och innovativa lösningar och dels att utveckla innovationssystemet och dess aktörer för att bättre kunna stödja innovatörer och innovationer inom vård, hälsa och omsorg. Detta har projektet lyckats med genom att Innovationsslussen har:

- Blivit en del av det befintliga regionala innovationsstödssystemet och arbetat nära med de aktörer som verkar där.
- Skapat ett system för utveckling och ledning av innovativa idéer.
- Utvecklat en operativ samverkan kring innovationsstöd med Almi och utvecklat samarbete med kommunerna i innovationsfrågor
- Ökat kunskap och samverkan inom landstinget om hur man stödjer idéer och främjar ett innovativt klimat genom inspirerande, motiverande och utbildande aktiviteter.
- Ökat synligheten nationellt om innovationsarbetet som bedrivs av landstinget.
- Testat och utvecklat verktyg och metoder för att stödja och utvärdera innovationsarbete.

Innovationssluss Norr blev från juli 2014 en permanent del av verksamheten och kommer att drivas som en del av landstingets utvecklingsverksamhet och integreras i den strategi för förbättring och innovation som kommer att tas fram under 2015.

⁴ <http://www.nll.se/sv/Utveckling-och-tillvaxt/20150930>

⁵ Landstingsstyrelsen protokoll 27 maj 2014, s.27-29

Grönbok – vad behöver göras?

Grönbok är en samling av information inom vården kring hur landstinget tar tillvara idéer och hur dessa kan bli en del av verksamheten.

Informationsinsamlingen i grönboken ”Vård av idéer”⁶ våren 2011 visar att en uppmuntrande organisationskultur gynnar innovation. Nyttänkande och innovationer måste ses som en angelägen del i arbetet för alla.

Landstinget behöver ett ramverk för innovationsprocessen och ett regelverk för innovationer. Ledarskapets roll på alla nivåer blir att undanröja hinder för samarbete och innovation. Att skapa väl fungerande innovationsprocesser som gör att medarbetarna behåller glädje och intresse för att utveckla idéer är en central uppgift för landstingets chefer.

Landstinget arbetar efter fem nyckelfaktorer som främjar kreativitet och innovationsförmåga:

- Skapa goda förutsättningar för nyttänkande
- Gör det tankemödan värt
- En innovation behöver inte vara av metall
- En innovation behöver inte vara storslagen
- Det finns hjälp att hämta utanför arbetsplatsen

Eftersom innovationer utvecklas i nätverk och relationer så behöver dessa stöttas och organiseras. Vissa relationer behöver byggas från början och kreativa mötesplatser för människor som inte har naturliga mötesplatser behöver skapas. Förtroende och tillit är en viktig ingrediens och därför kan vissa relationer behöva stärkas. Det behövs ett aktivt kunskaps- och kompetensutbyte mellan olika professioner.

Landstingets verksamheter behöver samordna kreativa mötesplatser och utbilda kontaktpersoner. Det deltagarna vid diskussionsmötena inom landstinget främst ville ha var mer information om hur andra praktiskt har gått till väga för att starta en innovationsverksamhet och hur de har lyckats. Det fram-

kom ett klart behov av att skapa en tydlig process för hantering av idéer och utveckling av innovationer inom Norrbottens läns landsting.

Medarbetarna efterlyser en struktur för innovation. De menar att det ska vara tydligt och känt till vem man ska vända sig med en innovativ idé.

Deltagarna ansåg också att det är viktigt att låta processen ta tid, starta i liten skala och känna sig för.

Medarbetarna efterfrågar också en process för att hantera förfrågningar, idéer och innovationer från omgivningen (företag, universitet, kunder och patienter). Vikten av öppenhet poängteras både mot företag och samarbetsparter men också mot patienter och anhöriga.

Det är viktigt att uppmuntra innovation genom att premiera idébärare på olika sätt. Den interna kulturen är viktig för att idébärare ska dela med sig av innovativa idéer, här inräknas både kulturen mellan arbetskamrater och i ledarskapet.

Deltagarna funderade också på vilket stöd det finns från landstingets ledning för att arbeta med innovationer. Värderingen av innovationsidéerna behöver vara kompetent och kreativ. Den eller de personerna som tar emot idéer ska kunna bedöma nytta, huruvida idén är verksamhetsnyttig och/eller kommersialiserbar.

Vitbok – vad händer nu?⁷

Det finns behov av att mer noggrant identifiera och kartlägga alla forum och funktioner i det nuvarande innovationssystemet, internt och externt samt relaterat till hälsosektorn, och studera om och hur innovationssystemet nyttjas. Att kartlägga innovationssystemet inom landstinget är ett första steg. Sedan kan man förbättra och effektivisera det.

En kartläggning av samarbetsparter som kompletterar det egna innovationssystemet hör också till bilden, till exempel kommunala företagsrådgivare, finansiärer osv.

⁶ ”Vård av idéer” Grönbok, Regionala enheten, Norrbottens läns landsting

⁷ ”Vitbok om innovationer”, Regionala enheten, Norrbottens läns landsting

Utvecklingsarbete och innovationsarbete behöver pågå parallellt och ha organisatoriska och praktiska beröringspunkter.

Kontinuerligt utvecklingsarbete är en förutsättning för att innovationer ska implementeras och spridas på ett effektivt och hållbart sätt. Ett positivt utvecklingsarbete gynnar en innovativ kultur. De forum och funktioner i landstinget som arbetar med utveckling är därför viktiga även i ett innovationssystem.

Landstinget vill skapa stödsystem som gynnar innovationer genom olika förbättringsmetoder. Landstinget ska titta på; idélotsar⁸, olika former av implementering samt hur resurser kan nyttjas på bättre sätt.

Beredningens kommentarer

Regionala beredningen kan konstatera att landstinget och länet har kommit långt vad gäller att uppmuntra till nya innovationer. Ytterligare arbete kan läggas vid att uppmuntra ledarskapet för att, i sin tur, uppmuntra personalen och förse dem med kreativa mötesplatser i och utanför verksamheten.

Landstingets personal bör få mer kunskaper om hur man praktiskt ska gå tillväga för att förverkliga en idé – här finns fortfarande en informationsbrist internt.

Nya sjukhuset i Kiruna

Under årets uppdrag om innovationer pågår stadsflytten i Kiruna där också Kirunas nya sjukhus funnits med i planerna sedan start.

För att skapa Norrbottens bästa sjukvård bör landstinget fokusera på hur morgondagens sjukvård ska se ut.

Utmaningen är att på sikt bygga ett modernt och innovativt nytt sjukhus i Kiruna. Här ser Regionala beredningen att det är viktigt att lyfta fram den innovativa processen och lyssna internt. Den stora utmaningen kommer att vara att involvera medborgarna i arbetet.

⁸ Kontaktpersoner för innovation i sin organisation för att bygga upp ett målmedvetet och långsiktigt innovationsarbete. Idélotsar både söker och tar emot innovationer. De bör ha valt uppgiften utifrån eget intresse och få stöd för att kunna genomföra den på ett bra sätt. Idélotsarna behöver ha ett starkt eget intresse för kreativitet och idéutveckling, och få kompetensutveckling och tid för uppdraget.

Exempel från landstingets verksamhet i länet

Mjölkbanken⁹

2008 startade arbetet med att kunna tillgodose prematura barn i Norrbotten med pastöriserad och analyserad bröstmjolk. Tidigare har landstinget varit hänvisad till att köpa in bröstmjolk från södra Sverige vilket medfört stora kostnader för både mjölken och transporter.

Utrustning som krävdes köptes in 2009. Efter diskussioner kring vårdhygien samt genomgång av arbetsmiljön så byggdes en lokal om för att passa ändamålet. Lokalen utformades för beredning, frys- och kylförvaring, uppvärmning av barnmat samt pastörisering av bröstmjolk (diskning och desinfektion) - ett mjölkkök.

Nutritionen av de för tidigt födda barnen är avgörande för barnets tillväxt och mognad. Bröstmjolk är det som främst rekommenderas för dessa barn.

Forskningsdata tyder på fördelar med bröstmjolk (bankmjolk) jämfört med modersmjölkersättning vid nutrition både av fullgångna- och för tidigt födda barn.

Detta förbättringsarbete har lett till ökad patientsäkerhet samt bättre utnyttjande av resurserna med hänsyn till både ekonomi och miljö.

Under åren 2011-2014 har 32 donatorer donerat 351,6 liter. Mjölken från mammorna på avdelning 56 tillvaratas istället för att kastas. Tillgången på bröstmjolk säkras och alla barn som behöver det kommer att kunna få mjolk. Färre barn har därför haft problem med mag- och tarmkanalen och därigenom inte behövt opereras och vårdas i Uppsala.

Ombyggnation och invenatrier kommer inom några år att ha tjänat in omkostnaderna för projektet. Även miljön mår bättre eftersom landstinget genom denna innovation undviker kyltransport via landsväg genom hela Sverige.

Beredningens kommentarer

Regionala beredningen ser mjölkbanken som en väldigt framgångsrik innovation där både ekonomi och miljö vinner. Idén kom från de anställda och mottogs väl av landstingsledningen. Beredningen vill poängtera vikten av att de anställdas innovatörer tas tillvara och genomförs för att utveckla hälso- och sjukvården i länet.

Vårdnära service

Norrbottens läns landsting står inför en rad utmaningar där kompetensväxling- och utveckling samt att vara en attraktiv arbetsgivare är centrala frågor.

Inom vården kan vardagen upplevas som hektisk och många uppgifter ligger

utanför den direkta vården som exempelvis städning, diskning eller matservering som ska utföras simultant med omvårdnadsuppgifter av vårdpersonal på en avdelning. Majoriteten av dessa uppgifter ingår inte i utbildningen för under- eller sjuksköterskor och en del av dessa kräver i dagsläget viss form av utbildning. Dessa uppgifter har "bakats" in i yrkesrollen och man förväntas inom sin profession kunna utföra även dessa.

Bristen på både under- och sjuksköterskor är en regional likväl som nationell angelägenhet och behovet av att kunna behålla kompetent arbetskraft i yrkeslivet är stort. Därför behöver man på bred front se över hur man kan skapa en arbetssituation som känns utvecklande, intressant och som lockar till ett långt yrkesliv.

Vårdnära service är en del av landstingets så kallade "facility management" projekt (FM) som handlar om att på ett tydligt sätt koordinera och utveckla landstingets stödtjänster inom fastighets- och serviceområdet i syfte att främja kärnverksamheterna och den totala nyttan för landstinget.

⁹ Barnintensivvårdsavdelning 56 Sunderby sjukhus

¹⁰ Vårdnära service, Norrbottens läns landsting

Idag utför vårdnära service flera olika typer av servicetjänster för att kärnverksamheten skall fungera på avdelningarna såsom städ, kost, transporter och förråd.

Dessa uppgifter är en stödverksamhet och utförs inom projektet av utbildad servicepersonal.

Beredningens kommentarer

Beredningen upplever att Vårdnära service är ett gott exempel på en innovativ lösning för att frigöra resurser från kärnverksamheten och på sikt kanske lösa problemet med bemanningen inom länets sjukvård. Beredningen anser att landstinget bör se över vilka processer vi har inom sjukvården och vilka effekter det får för framtidens vård.

Landstingets egen forskning

I Norrbottens läns landsting pågår forskning i egen regi och i samverkan med närliggande universitet. Regionala beredningen har besökt chefsfysikern Love Kull på Sunderby sjukhus för att lära sig mer om forskningsverksamheten som pågår på sjukhus och vårdinrättningar i länet.

Ett pionjärarbete som bygger nya broar mellan sjukhusfysiker och vårdpersonal är det utvecklingsarbete som bland annat har visat att nygammal datortomografiteknik kan reducera patienternas stråldoser drastiskt. Fysikerna på Sunderby sjukhus har initierat, testat och utvärderat ett nytt sätt att göra datortomografi¹¹ på. Den nya tekniken innebär att man har möjlighet att undersöka dosfördelningen - hur stråldosen verkligen fördelas i kroppen. Man tittar alltså inte bara på den patientdos som utrustningen påstår sig ge, utan vad det egentligen är som levereras.

Love Kull berättar att arbetet initierades för att fysikerna var nyfikna och hade utrustningen. Den kombinationen ledde till att man med ett hemmabyggt och högautomatiserat system kan mäta något som inte speciellt många andra i världen kan. I dagsläget har man testat fem patienter med det nya protokollet. Man kan med det nya protokollet sänka dosen med 40 % med bibehållen bildkvalitet.

Love Kull berättar vidare att när de genomfört mätningarna på hjärnan har de planer på att fortsätta med nacken och sedan kanske brösttryggen. Arbete går inte att applicera på alla organ. Ambitionen är att ta sig genom alla de kroppsdelar där denna teknik är möjlig. Till en början genomför man fantomstudier för att inte behöver stråla på patienter i första skedet.

En framgångsfaktor för att bedriva ett bra kvalitetsarbete på en röntgenklinik är bra relationer mellan samtliga som är involverade i den tekniska utrustningen, det gäller både de kompetenser som finns inom sjukvården och de som finns hos leverantörerna av utrustningen. Hur bra det installerade systemet än är så kan man inte nyttja det fullt ut om man inte har ett bra samarbete. Ett sådant samarbete blir till allas glädje och nytta menar Love Kull, chefsfysiker på Sunderby sjukhus.

Beredningens kommentarer

Beredningen ser att avancerad forskning bedrivs inom landstingets verksamhet, men tyvärr ofta väldigt anonymt.

Beredningen tycker att landstingets anställda är innovativa även inom forskningsområdet. Landstinget bör prioritera forskningen ännu bättre i framtiden. Här behöver landstinget ta hand om sina innovativa anställda och den kompetens de besitter och uppmuntra vidare kreativitet inom forskningsområdet i samarbete med sina drivna anställda och utövare.

¹¹ Datortomografi är en särskild form av röntgen som skapar mycket detaljerade bilder av kroppens organ. På så sätt kan läkaren lättare upptäcka sjukdomar och skador i exempelvis huvudet, bröstkorgen eller magen. Vid undersökningen används ofta kontrastmedel som man dricker eller får med spruta och som ger en ännu tydligare bild av kroppens strukturer.

Beredningens synpunkter

Organisation

Regionala beredningen upplever Norrbotten som ett län med många idéer men att dessa bör synliggöras på ett bättre sätt. Fler idéer måste kunna ta sig fram och tas tillvara inom såväl näringslivet som ut till offentlig verksamhet.

Att som innovatör hitta rätt organisation som kan hjälpa den blivande innovationen framåt är väldigt viktigt. Beredningen uppfattar den initierande fasen i innovationsprocessen som relativt rörig, det är svårt för aktörerna att hitta varandra.

Det finns ett behov av samordning av innovatörer och aktörer för att identifiera vilka brister i processen som gör att de har svårt att hitta varandra i första skedet av innovationsprocessen.

Landstinget som regional aktör och arbetsgivare bör synliggöra vilka aktörer som finns i länet, såväl som i den egna verksamheten, och identifiera hur man kan hjälpa. Det som är relativt enkelt för större företagare/företag i och med att man exempelvis skapat processer kring innovationer (utarbetade tillvägagångssätt, rutiner) och hur man driver dessa är det betydligt mer komplext för mindre företagare (exempelvis företag med få anställda) där arbetskraften behövs för själva produktionen snarare än produktutveckling. Det är viktigt att uppsökandet av uppdrag blir mer organiserat – ett övergripande ansvar behövs i länet för att stimulera innovationer.

Mentorer

En mentor eller lots i innovationsprocessen är viktigt för stora- som små företagare. En mentor eller lots är någon som känner till processen, vilka steg som bör tas och i vilken ordning. Mentorerna är också viktiga för att hjälpa innovatören med kontakter och nätverk för att förverkliga sin produkt eller tjänst. Regionala beredningen kan konstatera att särskilt för yngre innovatörer är det avgörande att ha tillgång till en mentor. Mentorn ger stöd i processen men hjälper också till att etablera ett nätverk av näringslivsaktörer som kan fungera som stöd genom processen men kanske också inför framtida innovationer.

Finansiärer

Ett annat, rätt framstående behov, som beredningen kan se är behovet av att hitta finansiärer. Det bör finnas en tydlig samordning även för finansiärer. Innovatören måste ha lättare att hitta rätt väg och hjälp för just sin idé. Ibland kan det finnas flera finansieringsmöjligheter men ett i princip omöjligt sätt att hitta rätt.

Beredningen ser en mindre möjlighet för just finansieringsmöjligheter från exempelvis större aktörer i länet som banker. För att få stöd från bankerna behövs eget kapital som säkerhet för att idén ska ha möjlighet att finansieras.

I finansieringsprocessen spelar också mentorn en viktig roll i och med att denne har ett etablerat nätverk med potentiella finansiärer som kanske redan är etablerade på marknaden med sina innovationer och därmed har ett kapital som kan hjälpa andra innovatörer som precis startat sin bana.

Behov av infrastruktur

Den stora utmaningen för vissa delar av länet inom innovationsprocessen är samma problem och behov som regionala beredningen påpekat i tidigare rapporter – behovet av en fungerande infrastruktur.

En stabil infrastruktur där transporter fungerar och leveranser kommer fram i tid. Men också en stabil och väl utbyggd infrastruktur vad gäller teknik och möjligheter att digitalt kommunisera mellan varandra såväl som till sina kunder är av största vikt för att innovationsprocessen ska fungera i länet. Idag saknas en samordning av transporter i större perspektiv, många returfrakter går tomma till och från länet helt i onödan. Här kommer givetvis miljöfrågan in som en viktig aspekt också.

Ett internet som inte är tillförlitligt är också ett hinder för innovationer i Norrbotten.

Regionala beredningen upplever att just glesbygden i Norrbotten har sämre förutsättningar vad gäller möjlighet till en innovationsprocess.

De mest framgångsrika företagen har ofta arbetat fram sitt affärskoncept genom att nyttja sitt läge eller specifika förutsättningar till sin fördel och kommersialiserat denna produkt eller tjänst, ofta inom besöksnäringen.

De företagare som beredningen besökt i glesbygden upplever att det är svårare att ”göra verkstad” av innovationer. Allt från hur företaget är organiserat, befintligt kapital och kundkontakter är stora påverkansfaktorer för hur man kan driva en innovation till färdig produkt eller tjänst. Det finns många idéer och kunskap kring hur man skulle kunna utveckla produkter eller tjänster vidare. De flesta företagare i glesbygden upplevs ganska nöjda med sin befintliga verksamhet, samtidigt gör detta företagarna sårbara på ett annat sätt.

Ny infrastruktur i Kiruna

Stadsomvandlingen i Kiruna väcker uppmärksamhet i hela Sverige och övriga världen. Aldrig tidigare har ett så stort samhälle omvandlats på grund av att en industriverksamhet behövt marken.

Tekniska Verken i Kiruna AB jobbar med stadsomvandlingen i gemensamma projekt tillsammans med bland annat Kiruna kommun och LKAB för att lösa den utmaning som det innebär.

Det första som påverkas av sprickbildningen är ledningsnäten under mark det vill säga vatten och avlopp, belysning samt fjärrvärme. Att anpassa infrastrukturen efter den avvecklingsfas som tagit fart i gruvstadsparken samtidigt som arbetet för att skapa förutsättningar för samhällets utveckling i området.

Stadsomvandlingsprocessen innebär för bolagets del planering av nya bostadsområden, ny infrastruktur och att hitta synergieffekter mellan flera olika infrastrukturer för att spara både pengar och miljö.

Regionala beredningen upplever att detta är ett unikt exempel på hur innovationer kan sätta sin prägel på ett helt samhälle som byggs upp. När beredningens träffade representanter från Tekniska Verken fick de ta del av planerna för ett helt nytt sopsystem. Fiber, vatten och avlopp planeras att placeras i tunnarna under den nya staden. Beredningen tilltalas av planerna där samhällsplanerarna tänker stort och nytt samt tar tillvara på innovativa idéer. Idéer från andra delar av Sverige och världen men också helt nya idéer.

Regionala beredningen har förhoppningen att innovationerna som utvecklas och praktiseras i och med Kirunas stadsflytt påverkar andra branscher i länet. Det är också viktigt att landstinget som organisation är aktiv och följer utvecklingen i Kiruna.

Regionala beredningen kan konstatera att Kiruna generellt är en stad som vågar tänka nytt och ta tillvara på idéer, resurser och samverka, i samband med stadsflytten. I och med stadsflytten uppstår nya möjligheter.

Beredningen har också träffat representanter från exempelvis Esrange och Icehotel i Kiruna som också är verksamheter som lever på att ständigt vara innovativa och våga utmana.

Ledarskap

Bland företagen i Norrbotten är det av största vikt att innovationer uppmuntras av företagsledningen. Ledare måste uppmuntras och tillåta sina anställda att skapa innovativa miljöer. Länet har företag av hög kvalitet och kunskapen finns på plats lokalt för att driva fler innovationsprocesser som kunde vara förebilder för andra. Det är viktigt att länet samverkar och samordnar innovationen.

Regionala beredningen upplever att det finns en större andel innovationer inom relativt nystartade företag där idéerna finns. Innovationskraft har lett till många nya företag.

Samverkan och miljö

Det är viktigt att man ställer upp från samhället för att stödja länets innovatörer. En bra samverkan där man hjälper varandra, samarbetar och har ett tydligt framtids tänk främjar innovation. Exempel på hur man bildat kompetenscenter för samverkan i länet är Science Park-konceptet (som finns på flera håll i länet) som arbetar med ett väl genomarbetat ”klustertänk” där man samverkar över branschgränserna för att sporra varandra och arbeta i en innovativ miljö. Detta har även resulterat i samarbete mellan olika branscher där man hittat en gemensam möjlighet till innovation. Arbetet med att sprida de kreativa näringarna för allmänheten är också i fokus.

Regionala beredningen upplever att det bör finnas ett ännu större intresse i länet att ta tillvara på spill och biprodukter (främst inom industrin).

Trots att länet är långt fram inom detta område kan en ännu större öppenhet för idéer av detta slag göra det möjligt att ta vara på fler spillprodukter och fortsätta utvecklingen framåt.

På många platser i länet finns långsiktiga och målinriktade satsningar på arbetet kring återvinning exempelvis landets föregångare vad gäller biogas.

Beredningen erfar att det finns olika prioriteringar för länets kommuner när det gäller samverka kring exempelvis energi. Samverkan inom detta område kan leda till ett effektivare utvecklingsarbete.

Myndighetsrollen

Beredningen konstaterar att byråkrati och administration kan hämma innovationen i Norrbotten.

Beredningen anser att organisationer och myndigheter bör tänka mer utifrån medborgarperspektivet i vissa frågor och samverka på ett bättre sätt. Det är viktigt även för myndigheter att tänka nytt och innovativt.

Beredningen upplever att länet kan bli ännu bättre på omvärldsbevakning inom innovationsområdet, både inom politiken och verksamheten.

Innovationer föds oftast utifrån nya impulser och nätverkande mellan olika aktörer och det finns många goda exempel på detta i länet som kan bli ännu fler.

Beredningens slutsatser

Beredningen kan konstatera att de under årets uppdrag träffat på och diskuterat med flertalet aktörer på innovationskartan i Norrbotten.

Många av företagen beredningen mött anser att det finns utrymme för fler innovatörer och ser positivt på utvecklingen i länet.

Flera talar om att utveckla sina produkter eller tjänster på något sätt men använder sig oftast inte av begreppet innovation.

Vilka är aktörerna och vilket är deras uppdrag?

I Norrbottens finns många aktörer i innovationsprocessen, många av dessa aktörer har beredningen träffat under uppdraget (se tacklistan). Aktörernas uppdrag är att genom sina nya idéer, vare sig det är produkter eller tjänster, främja länets utveckling och fortlevnad. Fortfarande saknas en övergripande, neutral, samordningsaktör för att dessa aktörer på ett lättare sätt ska hitta varandra.

För att Norrbottens innovationsaktörer ska få möjlighet att utföra sina uppdrag och vara en viktig del av länets framtid krävs samordning, finansiering och framtidstro. Regionala beredningen anser att de stödfunktioner som finns bör förbättras och framförallt samordnas.

Vilka är utmaningarna med att ta en idé till försäljning?

Det finns många utmaningar för att en utveckla en idé. Regionala beredningen har under uppdragets gång lärt sig att denna fråga är felformulerad.

Det är ett föråldrat tankesätt att bara se en innovation som en produkt som ska säljas. Det finns många olika sorters innovationer, många av dess innefattar en tjänst och är alltså inte en ”grej” som ska produceras och säljas.

Från en idé till verklighet krävs många och ibland långa processer.

Utmaningarna finns inom tradition, hierarki, infrastruktur, regelverk, ledning, teknik och samverkan.

Hur kan landstinget bidra för att stärka det regionala innovationssystemet?

Landstinget är en stor arbetsgivare och bör vara en god förebild för innovationsprocessen i länet. Uppmuntran till innovation bland den egna personalen och generellt i den egna organisationen ska vara en självklarhet. Information och upplysning om hur personalen går vidare med sina idéer är ett måste.

I Norrbotten beskrivs det regionala innovationssystemet som ett kluster av innovativa företag som samverkar i arbetet med att utveckla nya innovativa lösningar för en marknad, vilket beredningen ser som en mycket positiv modell.

Regionala beredningen upplever att det är viktigt att stötta och uppmuntra de mindre entreprenörerna.

Nya arbetssätt och metoder som främjar en öppenhet mellan olika områden och ger möjlighet att finna innovationer i skärningspunkterna mellan olika fokus och teknikområden bör främjas.

Landstinget bör samverka och ta initiativ till nya innovationer.

Sammanfattning och debattfrågor till LFU: Uppdraget 2015

- Hur kan landstinget skapa mer och fler innovativa miljöer för sina anställda? Hur kan nya processer stimuleras?
- Kan landstinget, med hjälp av förbättrad omvärldbevakning, utveckla fler idéer i den egna verksamheten?
- Ger ett regionalt parlament möjligheter att på ett bättre sätt verka för en sammanhållen innovationsstruktur i länet?
- Har landstinget och kommunerna, i egenskap av stora aktörer, ett särskilt stort ansvar för de regionala innovationerna?

Förslag

Regionala beredningen föreslår att landstingsfullmäktige beslutar att uppdra åt landstingsstyrelsen:

- Att föreslå de åtgärder som möter upp de behov beredningen uppmärksammat

Regionala beredningens tidigare uppdrag

2001: Att ta reda på norrbottningarnas åsikter i regionala utvecklingsfrågor

2002: Att kvalitativt utvärdera landstingets satsningar inom näringslivsutveckling respektive kultur.

2003: Nyföretagandets villkor samt kulturutbudet i länet

2004-2005: Hur skapas förutsättningar för branscher som uppfattas som framgångsrika eller har potential att bli det? Hur ska villkoren utvecklas för att både män och kvinnor ska ha samma förutsättningar att bo kvar eller flytta till regionen?

2006: Återkoppling

2007: Integrationens och mångfaldens betydelse för tillväxten
Ett arbete om nya svenskar i länet

2008: Norrbotten - en attraktiv region för alla?

Ett arbete om könsidentitet, sexuell läggning, funktionshinder och ålder

2009-2010: Tillväxtbranscher 2020?

2009 Delrapport: Hinder och möjligheter för länets upplevelsenäring och energiutveckling

2010 Slutrapport: Hinder och möjligheter för länets test- och övningsverksamhet

2011: Kultur – hinder och möjligheter samt betydelse för tillväxten

2012: Morgondagens kommunikationer: It, Telecom, flyget

2013: Morgondagens kommunikationer: Vägar, järnvägar, sjöfart

2014: Livsmedelsproduktionen i länet